Ч. 291 (12.947). Львів, в'второк 29. грудня 1931.

Pocztowa opłata uiszczona ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Редакція і Адміністрація Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічне 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей. Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Село й кооперація

серед сучасної господарської крізи.

(Розмова з директором Р. С. У. К. послом О. Луцьким.)

— Пане директор, яку дійсність витворила сучасна господарська кріза в сільськім господарстві?

— Бачимо її на всіх торговицях, в усіх банках і крамницях та при кожній зустрічі з селом. Змалюю вам цю дійсність також кількома числами. Видїл економіки при мін-стві рільництва вираховує, що хліборобські господарства в Польщі одержують у цьому господарському році з продажі ростинної продукції 1,066.500.000 золотих, з продажі звіринної продукції круґло 1.210.120.000 золотих, з решти продуктів у найліпшім випадку 100 міл. зол., себто разом із продажі всіх продуктів круґло 2,376.620.000 зол. З цих грошей малоб відпасти на самі відсотки від довгів, на податки та обезпечення круґло 900 міл. зол. Коли цілу решту прибутків (1,476.000 зол.) розложимо на гектари рільних ужитків, виявиться, що **на ведення господарки і прожиття хліборобської родини припадає ц. р. на один гектар круґло 65 зол.** Тимчасом самі готівкові і тільки господарські видатки в дрібних господарствах дійшли в господарськім році 1928/29 до поверх 163 зол. на гектар і майже до 2.000 зол. на особисті потреби селянської родини при всій мізерії нашого життя на селі. Познанська Рільнича Палата ствердила, що звичайні господарські видатки тамошнього фільварочного господарства вимагають пересічно 492 зол. на один гектар.

— Це так у цілій Польщі, але як виглядає ця справа в селянських господарствах на нашій території?

— Маю деякі дані, прослідженї Пулавським Науковим Інститутом, за господарські роки 1927—28, 1928—29 і 1929—30. Рільний дохід, себто ця квота, якою хліборобська родина може розпоряджати на свій прожиток без нарушення свого маєтку, дає у селянських господарствах **львівської округи** на кожний гектар пересічно: в господарськім році 1927/28 — 339 зол., в г. р. 1928/29 — 341 зол., в 1929/30 тільки 276 зол. У **Тернопільщині** цей дохід паде з 356 зол. в г. р. 1927/28 на 275 зол. в г. р. 1928/29 і нарешті на 202 зол. в г. р. 1929/30. Ще гірше в **Станиславівщині.** Там паде цей дохід з 277 зол. в г. р. 1928/29 на 127 зол в гр. 1929/30. На **Волині** цей дохід з гектара в перевірених зразкових господарствах дав у г. р. 1929/30 — 132 зол., на **Поліссі** 118 зол. Коли така жахлива дійсність вийшла з докладних господарських рахунків на зразкових господарствах нашої теориторії в 1929/30 р., себто в році виїмково доброго врожаю і значно кращих цін за хліборобські продукти, ніж у цьому році, то можемо уявити собі, де нині опинилося наше село! Весь рільний дохід наших **найчисленніших, 2 до 5 гектарових, господарств уже третій рік не вистарчає не тільки на сплату довгів та освіту дітей, але навіть на пересічне мізерне прохарчування і прожиток на рівні** зперед трьох літ. Чині є вже безумовні докази на те, що неренговність сільських господарств на нашій території глибша, ніж всюди в Польщі. Це вже не зла конюнктура, але велика грізна катастрофа.

— Як відбивається та катастрофа на нашій кооперації?

— Дуже ріжнородно. Населення далі горнеться до кооперації і розбудовує її. З початком цього року „Ревізійний Союз Українських Кооператив" обєднував 3.146 кооператив. За рік викреслено зі списку членів 148 нечинних, зфузіонованих та нежиттєздатних кооператив. А всеж таки нині обєднує РСУК вже круґло 3.200 кооператив. Проявом господарської крізи є те, що **село незвичайно обмежує свої закупи.** Рільничий імпорт зменшився в наших сільських кооперативах за цей рік на 60 до 80 прц. Споживчі торги впали у порівнанні з минулим роком на 30 до 40 прц., а в порівнанні з 1929 р. круґло на 50 проц. Трагедію спадку цих оборотів найкраще виказує ось яка вістка, переведена мною саме нині: в Повітовім Союзі Кооператив у Золочеві продали в цьому році сільським кооперативам соли менше на круґло 29 проц... Цей величезний спад оборотів торкається усіх наших сільських кооператив для загального закупу і збуту (поверх 2000 кооператив), круґло 130 міських споживчих кооператив, круґло 35 окружних торговельних гуртівень „Центросоюзу", і нарешті також „Народньої Торговлі". Всі вище названі кооперативні обєднання стоять наслідком того перед нелегким завданням. Особливо ще й тому, що низові та середні обєднання цього типу роздули в роках ліпшої конюнктури свій закуп та продаж на борг та заморозили чимало капіталу в нерухомости. Після відомих подій з осени мин. року, які ще більше поглибили крізу в кооперативах цього типу, ми переживали велику небезпеку, що круґло третина торговельних кооперативних гуртівень (при цілковитій недостачі готівкового банкового кредиту) не видержить тяжкої проби життя. Спільним зусиллям „Центросоюзу", „Народньої Торговлі", „Центробанку", РСУК та провідників загрожених обєднань, нам удалося назагал перемогти цю небезпеку. Тільки слабина тут і там пропала. Щасливе поборення цієї небезпеки серед найтяжчих обставин закінчилося тим, що векслі саме тих ще недавно загрожених кооперативних обєднань нині в усіх банках знов мають добре імя. Всеж таки ще й тепер деякі обєднання цього типу тяжко борються за перемогу. „Ревізійний Союз" та „Центросоюз" випрацювали в кожнім випадку небезпеки докладний санаційний плян. У всіх обєднаннях цього типу переводиться в цьому році дуже енергійно засаду продажі та купна споживчих товарів за готівку з тим, щоби дбайливо стягати давні борги. Кошти управи узгіднено з поменшеними оборотами. Може бути, що ще одно-два окружні чи льокальні обєднання не видержать дальшої скрути, але загал нашої кооперації для загального закупу і збуту та споживчого типу вийде переможно з цієї лютої борні і навіть з оздоровленням деяких давніших своїх недостач. — „Нар. Торговля" побільшила в цьому році свої детайлічні крамниці на дальших 5 одиниць. — „Центросоюз" добре розбудовує експортові справи і власну продукцію мила.

— Як проявляється сучасна кріза в наших кредитових кооперативах?

— Ці кооперативи ростуть. Уділовий капітал наших повітових „Українбанків" зріс з круґло 1,600.000 зол. у 1929 році на поверх 2 міліони зол. з кінцем 1930 року. Щадничі вкладки у всіх банках зросли з круґло 6 міл. зол. у 1929 році на 7 і пів міліона зол. з кінцем 1930 року. Очевидно, все це не вистарчає. Могло би бути далеко краще. Раз-у-раз перевіряємо, що такі чи інші **українці втратили дуже поважні суми в чужих приватних підприємствах.** Багато українського гроша ще й нині в чужих касах, хоч селянин, клієнт наших кооперативних кас, всетаки найліпший і найбезпечніший платник і наша кредитова кооперація не веде ніяких спекуляцій. Дуже потішаюче, що ощадностеві вклади, принайменше до осени ц. р., в наших банках не падали, хоч такий прояв бачили ми майже в усіх чужих банках.— „Центробанк" розвивається постійно, але велика шкода виходить з того, що наслідком господарської крізи наші кооперативи не могли розбудувати його на вистарчаючу дійсну центральну касу цілої нашої кооперації. Збільшення льокат у „Центробанку" від кооператив та всіх наших людей є не тільки їх власним найліпшим інтересом, але й пекучою справою цілого нашого національного господарства. — Дуже потішаючим проявом двох останніх літ є постійний зріст масової дрібної ощадности, передовсім у наших сільських Райфайзенках. До кінця 1930 року самі ці райфайзенки зібрали круґло 200.000 зол. уділового і 120.000 зол. власного запасного капіталу та коло 600.000 зол. ощадностевих вкладок. Таким чином самі наші новоутворені Райфайзенки дали вже в 1930 році позичок поверх 1,300.000 зол. Це початок, але добрий початок.

— Як працює серед крізи наше кооперативне молочарство?

— Про це говорив уже з вами директор „Маслосоюзу" Палій і до його слів, оголошених в „Ділі", не треба нічого додавати. Заважу тільки, що і на цій дуже добрій ділянці всеж таки тяжко відбивається сучасна кріза на селі. Вже другий рік перебудовуємо ціле наше молочарство з „малих ручних молочарень на поважні самостійні районові молочарні. Господарська кріза дуже спинює цю добру й конечну перебудову." В богатьох новозаснованих районових молочарнях ще замало власного капіталу. Сам „Маслосоюз" збогатив наше кооперативне життя і в цьому тяжкому році зразково улаштованою молочарнею при своїй школі в Стрию.

(Докінчення буде.)

З голосів польської преси.

Ендец'я і львівська санація проти обєднання трьох воєв'дств.

Як ми вже вчора згадали в огляді преси, проти обєднання трьох східно-галицьких воєвідств виступають, не вважаючи на всі ультрапатріотичні й націоналістичні арґументи варшавської комісії, однаково ендеки, що й частина санаторів. Під цією останньою треба розуміти галицьких „бебеків" з ґрупи Левенгерца — Стронського, та ще більше ніж львівських, тих провінціональних галицьких „бебеків", які з обєднанням воєвідств тратять свою позицію могучих володарів у Станиславові й Тернополі.

Орґан тої галицької санації, ендеко-неосанаційне „Слово Польске", у статті „Львівський район" з 25. ц. м., заявляє згори, що „загальні виводи комісії є здебільша правильні", але „дотальна мотивація, що торкається львівського району, не переконує нас". Автор ставить тезу, що на „кресових" землях обовязує лише одна концепція: „великодержавницька будучність Польщі" і що з уваги на цю найвищу ціль треба „зрезиґнувати з ріжних навчань реґіоналізму та з наказів ощадности".

Навіщи статистичні дані будучого проєктованого одного львівського воєвідства, в якому польське населення булоб у великій меншості, автор застерігається проти „оптимізму" варшавської комісії, до якого зараховує „компліменти для міста Львова", „Важких арґументів (пише автор статті, п. Т. Біго), які булиб здібні усунути всілякі обави, що їх має польське населення львівського району, не находимо". Автор не вірить, що в широкій самоуправі будучого великого львівського воєвідства суто-господарські справи випруть політичні і що взагалі їх можна від політики відділити. Впевняє теж, що проєктований львівський район не створює умовин для політики „згідливої і позитивної (польсько-української) співпраці". Щодо ощадности — то це мов

ляв, цілком другорядна справа, „коли річ іде про найважніші інтереси держави".

Автор боронить ся теж перед пляном перекинути на воєвідські чинники відповідальність за національну політику. „Творцем і керманичем політики супроти меншин може бути лише уряд". „Програма внутрішньої політики завсіди була, є і буде справою уряду і тої компетенції ніякий уряд виректися не може". (В даному випадку автор забуває, що пале в яскраву суперечність з тезою галицьких бебеків і самого „Слова Польського", яке саме завсіди кричить, що в політиці супроти українців рішають вони, галицькі бебеки і взагалі краєва польська суспільність і що варшавський уряд мусить лише виконувати побажання тієї суспільности!).

Але найважнішим моментом проти проєкту комісії уважає автор саме ріжнородність національних відносин у Галичині (комісія уважає, що проблема польсько-українська є в Галичині однородна) і „культурно-етнічну ріжнородність руского населення". (Цим остатнім твердженням автор зближується цілком до теорії краківського „Курерка" про племінну окремішність бойків, лемків, пополян, гуцулів і т. д.). Тому автор уважає, що нпр. Станиславів має абсолютно не меньше прав бути столицею окремого воєвідства, ніж нпр. Лодзь або Люблин.

І тому кличе до ревізії проєкту комісії в імя „політичного реалізму".

З українського життя за океаном.

Українські представники в раді міста Вінніпегу і в шкільній раді.

Читаємо в „Канад. Фармері": „Наші народні кандидати побідили і в новій раді міста Вінніпегу засяде п. Т. Ферлей як представник III. варди, а в шкільній раді п-і Марія Димова. Цей лискучий успіх треба в першій мірі приписати щирій піддержці всіх свідомих українців, без ріжниці віри й політичних поглядів, які не пощадили ні труду ні часу, щоби нашій спільній справі запевнити перемогу. Зокрема відіграли в цих виборах визначну ролю українські жінки, які з подивугідним завзяттям вели передвиборчу кампанію. Наше жіноцтво здобуло собі при цій нагоді нові лаври, яких йому ніхто не позавидує. Перемогу наших кандидатів треба теж у поважній мірі завдячити помочі інших наших співгорожан, передовсім німців, що справді згідно з духом канадійського братерства піддержали наші зусилля. Українці міста Вінніпегу не забудуть їм цієї прислуги! Ми маємо ще іншу причину бути гордими з нашого успіху, а саме тому, що ми не допустили цим разом до міських установ комуністів, які там безчестилиб наше добре імя. Побіда українських народніх кандидатів повинна кожному показати, до чого може довести народня єдність і свідомість. Перед канадійськими українцями стелиться ще широке поле до попису на провінціональнім і домініяльнім полі й теперішній успіх при вінніпеґських міських виборах повинен стати початком нової кращої ери в нашім тутешнім житті!"

Десятиліття Інституту Просвіти у Вінніпеґу.

Канадійсько-Український Інститут у Вінніпеґу святкував десяті роковини закладин угольного каменя свого будинку спільною вечерою для запрошених гостей і масовим концертом, на який явилася численна ґрупа представництв ріжних народностей міста. Ціле свято було блискучим успіхом і яскраво виказало, що Інститут тішиться признанням і симпатіями цілого загалу українського громадянства міста й околиці і є добре відомий також і серед інших народностей Вінніпеґу.

Суботня спільна вечера пройшла з особливим піднесенням духа серед зібраної виключно української громади завдяки повному успіхові Інституту тогож вечора на великому „Фовкс Артс Фестівалі" у Вокер Театрі перед многочисленною публикою всіх народностей міста. Між почесними гістьми вечора займали перші місця нововибрані алдермен Т. Д. Ферлей і членкиня шкільної ради М. Димова. Бесіди торкалися головно двох справ — розбудови Інституту та української побіди в недавніх міських виборах. Були численні привіти для Інституту від ріжних українських орґанізацій міста й околиць.

Недільний концерт був спробою загального перегляду сил і праці всіх відділів Інституту. На сцені виступало около 200 ріжних осіб— в хорі, ґімнастичних пописах, солях і привітних бесідах. Від анґльо-саксонського громадянства промовляли мейор міста Ралф Вебб і атторней-дженерал Манітоби В. Дж. Мейджор, від німецьких орґанізацій п. Штадельмаєр, від хорватської кольонії п. П. Станкович. Була також низка привітів від ріжних посторонніх українських орґанізацій і відділів Інституту та писемні привіти, в тому числі й каблеґрама від Преосв. еп. Н. Будки зі Львова.

Господарем цілого свята був голова Інституту Д. Булка. Концертова частина спочивала в руках диригента Інституту Юрія Цукорника.

Цілість залишила по собі дійсно небуденне враження. Місцева велика анґлійська преса дала з тої нагоди добрий відзив, корисний не тільки для Інституту Просвіти, але й для загальної української справи.

Не загибають козацькі традиції.

Джерзиситська „Свобода" повідомляє: „З початком наступного року буде відкрита в околиці Ню Йорку Українська Козача Школа їзди на конях, чигитовки та акробатичних танків. Школа буде під управою б. сотника Я. Бобенка. Приготовлення вже пороблено й замовлено в Аризоні 12 молодих коней.

Ювилей української католицької церкви в Шікаґо.

Українська католицька церква в Шікаґо святкує 25-літній ювилей свого істнування. Спершу українці в Америці організувались тільки на сході, а щойно пізніше в Шікаґо, Клівленді, Дітройті, Ст. Луісі і т. д. Українці греко-католики зачали свою церковну організацію в Шікаґо в 1906 р., коли були купили церкву від данців. Нову величаву церкву при улицях Оклі і Райс побудовано з початком світової війни, при заходах тодішнього пароха о. Миколи Струтинського, котрий відправив першу Службу Божу в новій церкві на Різдво 7. січня 1915 року. Церкву побудував німецький будівник за 140.000 дол., а тепер її оцінили на більше як міліон долярів! О. Струтинський був 13 літ парохом в Шікаґо, опісля був півтора року пок. о. Василь Стецюк, а від 1923 року є о. совітник Филимон Тарнавський. За нього церкву прекрасно розмальовано в середині у византійському стилі. Шікаґовська українська церква — найкраща в Америці й одна з найкращих українських церков у світі.

Мирові слова папи.

В передодні латинського Різдва папа приняв, як звичайно, колеґію кардиналів. У відповідь на різдвяні побажання кардинальського деякана папа відчитав святочний лист, в якому згадав про нещасливий випадок у ватиканській бібліотеці, опісля вказав на важке положення християнської церкви в Радянщині, Мехіку й Еспанії та на велике світове лихо, яким є світова кріза. Треба все можливе зробити, щоби дати міліонам безробітних людей знову працю, бо безробіття це нещастя для цілого світу. Він сам дає добрий примір і дає заняття, кому тільки може. Користуючись нагодою, згадав теж про роззброєння. Однак папа застерігся, щоби його слова не надуживали до дискусій в часі, коли не пора на спори, але слід шукати порозуміння та згоди. На жаль люди знають сьогодні тільки солідарність незгоди. Народи навипередки ізолюються одні від других і працюють проти себе. Миру на землі для всіх людей доброї волі побажав папа при кінці свого листу.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 29. ГРУДНЯ 1931.

Е. ОНАЦЬКИЙ. 2)

Одна ніч у Неаполі.

Жебраки. — Зачинені ворота. — Самотність — „Фортеця Яйця".

У пансіоні мене зустрінули дуже радо. Але з перших-же слів я відчув той самий мотив, що й у діда: „біда!"

— Не працюємо. Сьогодні маємо двох пансіонарів, а три тижні тому мали лише одного! Один-два, один-два. Рідко три... І так цілий рік. А податки зростають. А життя не дешевшає. У вас там у Римі все-ж краще. Все-ж столиця. Все—Рим. Все є якийсь рух. Нема чужинців, так італійцям з усієї Італії до Риму треба. А до Неаполю хто буде їхати?! Грошей ніхто не має. Навіть позичити. Бо хто і має, не дасть. Знає, що не віддадуть.

— Псс... псс...

Що таке? Стоїмо на бальконі третього поверху. Перед нами хвилюється море. Ліворуч у темряві постать Везувія і над ним ледве забарвлена хмарка. Праворуч на надбережній взялись за руки вогні ліхтарень.

Якась постать під бальконом намагається звернути на себе нашу увагу.

— Розвелося знову цих жебраків... — поясняє голос господаря.

Я пригадав собі, як фашистівські часописи виспівували у свій час пеани італійському урядові, що зумів побороти цю давню італійську пошесть.

— Всі оті ганебні постаті вулиці, що видаються тепер призабутим кошмаром ночі, були тут не вік тому, а ще вчора; але тепер вони зникли остаточно, — фашистівське психічне наставлення не могло би їх більше знести...

— Псс... псс... — доноситься знизу, настирливо вперто.

На другий день встаю — перед 6-ою... Треба-ж до 7-ої бути вже на пристані, де мають зустрічати нас представники міністерства, а потім ми разом міністра...

Ще темно. Дощу, на щастя, нема. Море гойдає мандрівні вогники рибальчих човнів. Гарно буде зустріти сонце на березі. Як воно вставатиме з моря, обмите з усіх учорашніх гріхів...

Хто це сказав, що море змиває гріхи?... Ах так — це Еврипід, що хворів на якусь незнану недугу, аж поки жерці не намовили його викупатися в морі, — після чого він відразу одужав і написав: „Море очищує від усякого лиха..." У давньому Римі перед жертвоприносом жерці і всі присутні мусіли очиститися від усякої „скверни", і тому в місцях для обряду находилась при вході свячена вода, де поринали головню, взяту з вівтаря.

Недурно морські купелі входять тепер в усе більшу моду, причому для всякого роду „гріха" відкривається таке широке поле: чому не грішити, коли гріхи можна в морі втопити?!...

Яких десять хвилин намагаюся відчинити велику масивну браму, що виходить на вулицю. Не обійтися без портіера! А значить і без відповідного „манчи"! Міцно тримаються старі традиції, коли мають під собою ґрунт економічний. Минуло майже вже століття, як не стало бурбонів в Неаполі, а тарифи тримаються: одна ліра до 12-ої години ночі, дві ліри від 12. до 6-ої, одна ліра від 6. до 7-ої.

Розглядаюся... Величезний напівосвітлений гол, куди збігаються із двох кінців двоє великих сходів, два ліфти і щось з дванацять дверей. І ніде натяку на портіера. А час біжить... вже по шостій.

Тоді в роспуці починаю кликати, спершу дуже тихо, а потім усе дужче.

Нарешті являється якась жінка, мабуть жінка портіера...

— У нас так рано ніхто не виходить, — пояснює вона.

— Мабуть ліри шкодують, — думаю я. — Звісно, криза...

Праворуч від мене — ранкове море в темними хвилями, зі смугами хмар на блідо-блакитному небі, з широкою лавою білого каміння, що оперезує беріг і приймає на себе розгойдані хвилі. Ліворуч — передранкова тиша. Йду назустріч свіжому вітрові й пригадую, що минулого разу бачив тут юрбу дітей, черничошпитального вигляду із візочками і мальовничі мамки в барвистих селянських вбраннях. Здавалося: діти з цілого Неаполю зустрічалися тут. Тепер — тиша й самотність...

Але чи дійсно самотність? Чи не сказав Кайзерлінґ, що почування самотности саме наслідок існування в спільноті. Лише там, де є гурт, людина відчуває себе дійсно самотною, так безжалісно-тужно самотною: „Неначе бранець, що на чужій землі шанує Бога, нікому невідомого в країні..." (Леся Українка). Але як можна почувати себе самотним, коли находишся зі самим собою, в обличчі матері-природи?

І чим багатша душа, тим сильніші і глибші в ній її інтимні емоції, тим вони більше, тим частіше мусить шукати рятунку в діяльності з самим собою, тим частіше мусить відпочивати від самотности... у товаристві.

Італійський письменник Маляпарте заважує, що москалі бояться самотности, вони не вміють бути самотними: починаючи від спільної роботи, від примітивної форми „миру", від інстинкту товаришування в підприємствах, в горю, в радощах, і кінчаючи колективними самогубствами. І тимчасом, як напр. італійці намагаються все життя мати хоч маленький, хоч бідний, але свій куток, куди майже ніколи не

„Затроювання атмосфери національного співжиття“.

Польський міністр закордонних справ п. Залеський у свому експозе на закордонній комісії сенату цілий уступ присвятив м. ін. питанню національних меншин. Запевнивши ще раз членів комісії, а радше закордон (бо виключно для закордону то експозе було призначене), що Польща „йшла завжди назустріч цій проблемі з найбільшою толеранцією і з повним зрозумінням для культурних потреб усіх меншин у Польщі“, міністр застерігся теж „категорично“ „проти всяких спроб використовування меншостевих прав для затроювання атмосфери національного співжиття“. Спеціяльно він підкреслив потребу „взелімінування всіх шкідливих елементів для внутрішнього співжиття“.

Залишаємо на боці приклади на ілюстрацію тих слів з польсько-українських відносин і не будемо називати тих „елементів“ — осіб і фактів — які, видно, є „корисні“ для „внутрішнього співжиття“. Це речі загально відомі. Ті останні слова міністра були звернені під адресою усіх непольських народів. І тому один з недавніх судових процесів у Лодзі може теж стати непоганим ілюстраційним приміром.

Отож істнує у Лодзі т. зв. „Німецький Господарський і Культурний Союз у Польщі“, організація паралельна до організації „Згода“ або „Рідної Хати“ у Луцьку. Лодзька „Фрає Прессе“ називає ту організацію „союзом для розбивання німців“. Головою тої організації є Ян Дачелевскі, який у свому органі закинув двом німецьким шкільним директорам і 29 учителям і вчителькам, що вони беруть гроші з Німеччини та ведуть „протидержавну роботу“. Директори й учителі подали скаргу до суду за клевету. Перед судом заслонився обвинувачений „редакційною тайною“, не подаючи ніяких річевих доказів. Справа набрала такого характеру, що й польська „Правда“ у Лодзі назвала підтримування псевдонімецького союзу „затроюванням атмосфери...“

З конскрипційних практик.

(Звідомлення з місць.)

БЕРЕЗІВЩИНА.

Село *Павлокома.* Конскрипційні комісарі ходили виключно тільки з польськими аркушами. Двомовних ніхто не одержав, не зважаючи на домагання. Представників громади усунено на приказ головного конскр. комісаря з Динова Лукасевича. Перше питання комісаря, коли входив до хати, було, чи вміє господар дому читати й писати. Про мову випитували кожного зокрема, а навіть маленьких дітей у віці 3 і 4 роки, як то мало нпр. місце в Антона Кріля і Майхра Карпи. У Майхра Карпи, коли той на питання, якою мовою говорить, відповів „українською“, комісар став випитувати: „А може ваша мова німецька, може французька, може польська?“ Колиж прийшло до підпису, не хотів позволити переглянути аркуш. Населення масово записувало свою мову як українську.

БУЧАЧЧИНА.

Село *Бариш,* повіт Бучач. В Бариші громадська рада приділила радного Романа Боднара с. Мартина, щоб асистував переписному комісарові Стахові Вищецькому в дні 9. XII. підчас перепису місцевого населення. Коли Боднар зі згаданим комісарем прийшов до хати Гриня Благого в Бариші на Завалю, прийшов туди місцевий директор школи Дроздовський і спитав господаря, яка його рідна мова, але заки той вспів відповісти, сам Дроздовський сказав „руска“ і так сам вписав до списового аркуша. Коли присутній при тім Роман Боднар звернув йому увагу, що матірньою мовою господаря є українська мова, Дроздовський накинувся на нього і загрозив, що потягне його до відповідальности, як ще раз посміє звертати йому увагу. Те саме було у господаря Федя Рачкевича в Бариші на Завалю. Доказ: Гринь Благий, Анна Блага ж. Гриня, Федь Рачкевич і Роман Боднар с. Мартина, всі в Бариші. Після того Дроздовський пішов до громадського уряду і відтіль прислав Віцка Мединського з візванням, щоб Боднар зараз прийшов до гром. уряду, де йому сказали, щоб негайно йшов на постерунок. Коли Боднар прийшов на постерунок, командант постерунку в Бариші Юзеф Шиманський приарештував його та держав на постерунку майже до вечора, кричучи до нього: „Ту нема жадней України, як хцеш України, ідзь за Збруч, я цебе научен“, а потім списав з ним протокол, випитуючись, відкіль він знає, що українці і русини не все одно, чи належить до кооперативи, читальні і т. д. По списанню протоколу відпустив він над вечір Боднара домів.

Село *Велеснів.* В селі Велесневі переписним комісарем була між іншими місцева учителька Марія Ґрушецька, котра не виповнювала рубрики „матірня мова“, кажучи, що виповнить собі дома. Коли в Михайла Кріслатого його жінка Анна заподала їй, що є римо-кат., але матірньою мовою її є мова українська, Ґрушецька сказала, що її про те не питає і що сама знає, як має записати. Те саме було у Станислава Іваха. Після того ходили до неї нач. гром. Олекса Бойко й Іван Флют та домагалися, щоб вона виповнила рубрику мови згідно з заподанням громадян. Ґрушецька відповіла, що вона знає, що має писати, а коли їм її робота не подобалась, нехай жалуються на неї в старостві. Доказ: Станислав Іван с. Томка, Павло Ремезюк с. Олекси, Данило Дудяк с. Андрія, Іван Дудяк с. Михайла, Іван Булимко с. Гриня, Микола Ільків с. Михайла, Петро Рудик с. Дмитра, Евфрозина Дудяк ж. Петра, Гринь Пашко с. Івана, Стефан Дудяк с. Василя, Павло Кріслатий, Марко Гук с. Михайла, Федь Ільків с. Михайла, Михайло Кріслатий с. Гриня, Петро Гук с. Михайла й Іван Флют всі з Велеснева.

Село *Межигірє.* В Межигірю на ціле село, котре має 222 господарства, видало староство лише 63 двомовних друків. Але й на тих друках комісарі писали по польськи, не зважаючи на протести людей і заслонюючись тим, що не вміють по українськи писати.

Село *Чехів.* У Василя Головачука с. Івана комісар Юзеф Туркевіч, студент родом з Березівки, всупереч заподанням жінки Головачука вписав у рубриці мови „руску“ замість української і казав їй підписати аркуш, а що вона неграмотна попросила Михайла Юрчишина с. Стефана, котрий асистував при переписі, щоб її підписав. Юрчишин, побачивши, що комісар сфальшував заподання господині, звернув йому на це увагу і не хотів підписати. Тоді комісар загрозив йому, що його арештує а підписати аркуш дав малій дитині Павліні Сенишин д. Петра. Так само тойже комісар сфальшував заподання Матвія Наконечного, а коли його жінка Христина Наконечна і внука Анна Наконечна д. Василя запротестували, комісар кричав, що тут нема України і грозив, що їх каже арештувати. Доказ: Михайло Юрчишин с. Стефана в Чехові. У Гаврила Сенишина с. Йосифа списовий комісар, студент Казимир Сошка з Фільварків вписав замість української мови „руску“, а коли жінка Сенишина Текля відмовила йому підпису, комісар говорив, що тут нема України, що Україна за Збручем та загрозив, що як добровільно не підпише, то візвуть її до старостива і там змусять до підпису. Доказ: Дмитро Микитин с. Данила, Текля Сенишин ж. Гаврила в Чехові. В дуже численних випадках оба згадані комісарі виповнювали як слід рубрику мови і релігії лише при голові родини, а при решті членів родини черкували і казали, що виповнять дома, бо не мають часу. Як вони виповнили ті рубрики дома, це „урядова тайна“. Доказ: Захар Бойко с. Микити, Василина Бойко, Марія Бойко ж. Михайла, Михайло Бойко с. Василя, Дмитро Микитин с. Данила, всі в Чехові.

Підчас перепису у Костя Сенишина с. Івана постерунковий з Монастириск ч. 656 спитав комісаря Юзефа Туркевича, як іде робота. А коли той відповів, що „вшисци хцон України“, згаданий постерунковий кричав: „Біць тего в мордев, кто хце України“. Доказ: Іван Сенишин с. Костя, Михайло Юрчишин с. Стефана в Чехові.

Село *Вичілки.* У Вичілках переписний комісар студент з Бучача писав всюди в рубриці мови „українсько-руска“, не зважаючи на протести інтересованих. А коли люди відмовили підпису, він грозив, що ті які не підпишуть, дістануть 500 зол. кари, або 1 рік арешту. В численних випадках вписував українців як поляків. Доказ: Тацька Николин вд. по Михайлі, Федь Лесів с. Івана, Іван Николин с. Михайла, Михайло Цвіренко с. Олекси і Яків Головачук с. Василя, всі у Вичілках. Другий переписний комісар, також з Бучача, коли Михайло Цвіренко зажадав, щоби вписав йому українську мову, а не „русько-українську“, сміючись відповів, що „якусь Україну видумали по війні і що на тих, які дома домагаються впису української мови, треба спровадити уланів, щоб їх перетріпали, а тоді всі писались „русинами“. Доказ: Василь Николин с. Івана у Вичілках.

Монастириска-Фільварки-Березівка. Тут переписні комісарі зробили найбільше зловживань, бо писали всюди олівцями, не зважаючи на протести інтересованих. Заслонюючись браком часу, вписували в аркушах, що тільки їм хотілося, а потім вечором сходилися до громадського уряду і там вирадировували зроблені олівцем записки та виповнювали чорнилом те, що для них було потрібне.

допускають чужинців — тому взагалі приймають знайомих по каварнях чи ресторанах — москалі заводять і у нас, на Україні колективні помешкання.

Мимоволі очі мої затрималися на похмурій башті-фортеці, що врізалася в море. „Кастельйо дель Ово“ — Фортеця Яйця. Чудне ймення. Дехто (в тому й Бедекер) думає, що ця назва походить від чудернацької форми фортеці. Але неаполітанський народ оповідає щось інше. Він пригадує собі великого маґа Вірґілія, котрий — дарма, що жив за імператора Августа — має на свому сумлінню чимало чудес із середньовічного Неаполю. Отже оповідає народ, що „Вірґілій, бавлячись своїм маґічним мистецтвом, посвятив куряче яйце й поклав його в шкляну карафку, яку казав повісити, з кількома залізними листочками, під сволоком спеціяльної кімнати в замку. І від того яйця, що від нього замок набрав своє ймення, залежить ціла його доля, що існуватиме доти, доки буде ціле яйце...“

Яйце таки розбилося, — і замок — на потвердження Вірґілієвого пророцтва — почав руйнуватися, фрески Джотта в замковій каплиці почали поволі зникати і тепер від них вже не лишилося й сліду.

Досліди минулого року виявили під замком цілу систему глибоких грот, печер, що поволі поширюються, — і на старих мурах все більшає сітка ненависних зморшків—небезпечних розколин. А в бурю весь острів тремтить, гуркіт і грім з підземних печер вкриває в замку громи злословного неба... Ходять чутки, що фашистівський уряд завісить у тих підземеллях нові яйця і тоді чари Вірґілія, якого вшанували недавно гучним ювілеєм, відновляться знову.

(Продовження буде)

Новий поклик до роззброєння.

Мировий союз німецьких католиків оголосив такий поклик в справі міжнародного роззброєння:

„Стоїмо перед конференцією, що рішає на довгий час про наше бути або не бути — перед роззброєневою конференцією в Женеві. Чи ми, як християни, як католики маємо приглядатися справі бездільно або позволяти тільки іншим колам, щоби дбали про успіх роззброєневих зусиль? Або чи не повинні теж ми і саме ми забрати голос проти страшної воєнної небезпеки, якої зброєння не зменшують, але навпаки побільшують?“

Поклик наводить різні горячі заклики, висловлені папами від 1899 р., і кінчиться словами: „Маючи у свіжій тямці страшну світову війну та маючи на увазі нову дурійку зброєнь і нову небезпеку війни, домагаємося від відповідальних кол, що влаштовують роззброєневу конференцію, нарешті якогось видного початку роззброєння та строгої загальної контролі“.

Поклик підписаний всіми німецькими єпископами.

Дводневне засідання ЦК УНДО.

Велика політична дискусія.

У днях 25. і 26. грудня ц. р. відбулося чергове засідання Центрального Комітету Українського Національно-Демократичного Обєднання, на якому обговорювано теперішнє політ. положення, політику партії та Парлямент. Репрезентації за останній рік і напрямні політики на дальшу мету. Засідання було дуже чисельне, взяли в ньому участь і всі майже члени з провінції. Дискусія була поважна, жива і стояла на незвичайно високому рівні. Вислідом цієї великої дводневної дискусії був вибір політичної комісії з пятьох членів, яка на основі всіх матеріялів, що їх дала дискусія, має підготовити для найближчого засідання Центр. Комітету політичні резолюції. До Комісії вибрані: члени ЦК Мудрий Василь, Паліїв Дмитро, Целевич Володимир, Кузьмович Володимир і Луцький Остап. Крім того Центр. Комітет приняв кілька постанов у звязку з теперішньою господарською кризою. Засідання Центрального Комітету, що тривало два дні, відбувалося весь час під проводом голови Українського Національно-Демократичного Обєднання д-ра Дмитра Левицького.

——o——

Виставка української фотоґрафіки у Станиславові.

Виставка української фотоґрафіки, що мала чималий успіх у Львові, переїзджає до Станиславова від 30-го грудня до 5. січня 1932 р. до залі „Української Бесіди". Виставку попередить у вівторок 29. грудня в год. 19. реферат проф. Балицького з прегарними діяпозитивами.

——o——

Сталін про радянсько-польську неаґресію.

Німецький публіцист Еміль Людвіґ, що перебуває в Москві, подав у „Берлінер Таґеблят" зміст своєї розмови зі Сталіном у справі польсько-радянських переговорів про пакт неаґресії. На заввагу Людвіґа, що польсько-радянські переговори можуть відсунути на дальший плян традиційну приязнь між Радянщиною і Німеччиною та що визнання радянським урядом границь Польщі Німеччина може вважати рівнозначним зі занеханням Радянщиною акції проти версайського договору, Сталін відповів:

„Знаю, що в деяких німецьких колах можна запримітити невдоволення й побоювання, будьто би Радянщина в переговорах з Польщею зробить крок, який може санкціонувати теперішній стан посідання або границь Польщі. На мою думку, ці побоювання безосновні. Ми заявили всюди, що готові заключити пакт про неаґресію зі всякою державою. Багато держав уже заключило з нами такі пакти. Ми заявили зовсім отверто готовість підписати подібний пакт з Польщею. Не було це для нас якоюсь фразою, але справжньою волею підписати умову. Ми не з тих політиків, що сьогодні обіцяють і декларують мир, а завтра про це забувають або заперечують, не почервонівшись. Всьо, що робимо назверх, відоме в нутрі краю всім робітникам і селянам. Якби ми що інше говорили і що інше робили, втратили би швидко наш авторитет. Отже коли Польща заявила готовість переговорювати в справі пакту про неаґресію, ми на це згодились і розпочали переговори. Чогож тут із німецького становища побоюватися? Погіршення взаємин? До цього нема причини. Ми, подібно як і Польща, мусимо в пакті заявити, що не вжиємо ніякої сили, щоби змінити границі Польщі або її незалежність. Таке саме приречення мусить дати Польща нам. Обі сторони приречуть собі, що не задумують розпочинати війни, спрямованої проти своєї незалежности або інтеґральности. Без таких обосторонніх зобовязань нема про пакт мови. Це максимум того, що можемо зробити. Але чи це визнання версайської системи? Ні! Або чи це заґарантування границь? Ні! Ми цього ніколи не ґарантували і ніколи ґарантувати не будемо, подібно, як Польща цього не зробила і не буде ґарантувати наших границь.

Наші приязні взаємини з Німеччиною залишаться дальше однакові. З того погляду німецькі побоювання зовсім безосновні. Ці побоювання зостали наслідком поголосок, які поширюють деякі поляки та німці. Але ці побоювання щезнуть з ментом, коли пакт про неаґресію з Польщею буде оголошений. Тоді переконаються всі, що нема в ньому нічого, що могло би звернутися проти Німеччини".

——o——

В справі роззбройної конференції.

На дневному порядку міркувань французької преси находиться знову справа скликання роззбройної конференції в означеному речинці або відложення на пізніше. Із становища, яке заняла в цій справі Анґлія, виходить, що анґлійський уряд є за тим, щоби конференцію відложити. В цьому напрямі він і вислав 17. ц. м. ноту японському урядові. Депеші японської телеґрафічної агенції з останнього часу містять відповідь японського уряду на цю ноту. На основі цих відомостей японська делеґація на роззбройну конференцію виїхала вже в суботу. Токійський уряд заявився проти відложення конференції. Отже можна сподіватися, що конференція збереться 2. лютого, значить в означеному часі.

Німецький уряд про базельську опінію.

Німецький канцлер Брінінґ і міністр фінансів Дітріх приняли 24. ц. м. заступників преси, щоби цим шляхом оголосити свою думку про рішення базельської конференції в справі платничої здібности Німеччини. Брінінґ зазначив, що вправді базельська опінія держиться формально пляну Йонґа, однак практично вона розсаджує його. Базельські експерти признали виразно, що Німеччина своїми фінансовими й господарськими розпорядками переступила вже границі всего, що держава може зробити. Зрештою рішення базельських експертів це тільки перший етап, за яким мусить тепер піти другий етап з припиненням платности заграничних довгів. Третім етапом буде урядова конференція.

Міністр Дітріх приняв з вдоволенням вислід роботи базельських експертів, які ствердили, що плян Йонґа нині ні при чому, отже слід шукати нових засобів задля розвязки важкої міжнародньої господарської кризи. Якщо інтересовані держави про ті засоби не подбають, не тільки Европу, але й заморські держави жде страшна катастрофа.

Америка обстоює заплату воєнних довгів.

Провідні урядові кола Зединених Держав заявили з приводу базельського звіту, що не можуть згодитися на дальшу редукцію або скреслення воєнних довгів. Сенатор Джонзон ствердив, що уряд, провівши в обох законодатних тілах мораторію для воєнних довгів, осягнув Пирову перемогу. Конґрес причинився до того, що про зміну воєнних довгів нема вже бесіди і тим самим поставив себе в різку суперечність супроти плянів президента Гувера. Закон про мораторію тому переформовано так швидко, що його ініціятори боялися ждати на вислід базельської конференції і тепер цей страх показався оправданим.

——o——

ЩО ДІЯЛОСЯ У ЛЬВОВІ ТА НА ПРОВІНЦІЇ ПІДЧАС ЛАТИНСЬКИХ СВЯТ.

Львівська Ратункова Стація, можна сказати, відпочала за ці латинські свята, бо не інтервеніювала зовсім. Львівські спеціялісти від бійок не різалися й не стрілялися. — Хоч поліція перевела перед святами облаву у Львові на периферіях, усеж свята не обійшлися без крадежі. І так судді окр. суду Рудавському (Кор. Ядвиги 29) вкрали злодії білля, ґардеробу, біжутерію, срібне ст. накриття. Касієрові м. різні Янчинському забрали з каси 3.652 зол. 90 сот. міських грошей. В. Белецькому (Вольносць 15) вкрали футро та ґардероби на 1550 зол. Дав. Раврерові (Шпитальна 14) вкрали із фарбарні ґардероби вартости 4.945 зол., а Ґ. Вайнбавмові (Ненцького 5) срібла на 470 зол. — При вул. Курковій 23. повісився 20-літній торг. помічник Нат. Шор. Причина: родинна незгода.

Львівська поліція підчас свят арештувала 15 злодіїв за волокитство, за крадіж коца, щадничої книжки та за крадіж.. ялинки. — При вул. Кривчицькій 5. помер загадочною смертю емер. хорунжий 14. п. уланів Банаховський. — У Борщовичах закрався до костела крізь вікно злодій, вкрав 1 і пів фляшки богослужебного вина і 7 зол. Цвяхом від зал. шин розбив шафу в захристії та дверці від кивоту, одначе не забрав нічого.

У неділю при вул. Сикстуській 43. вломники дісталися до мешкання гр. Ст. Баденія і вкрали графині біжутерії всього лише на 1000 зол. — При вул. Асника ч. 1. з хати Гольдберґа злодії вкрали муж. ґардероби, стол. обстановку, ліхтарі, вартости кілька тисяч зол.

ПОЛЬСЬКИЙ СТАРШИНА СТРІЛЯЄ.

У суботу в 4. год. попол. на розі вул. Галицької та Боімів у Львові старшина польської маринарки Йос. Пертовський (який приїхав на свята) стріляв із револьвера за вояками, тому що його не поздоровили. Він нікого не зранив. Поліція відвела Пертовського до військової вартівні.

ЗА ВДЕРЖАННЯ ГРАНИЦЬ.

В депеші берлінського кореспондента „Таймс" повідомляє, що вістку про недалеке підписання французько-радянського пакту про неагресію в берлінських політичних колах уважають новою перемогою французької політики, яка хоче вдержати стан на основі версайського договору. На думку цих кол Франція не заключила би такого пакту без рівночасного підписання польсько-радянського пакту. Тоді Польща, безпечна з російського боку, стане ще більше неуступчивою в справі зміни польсько-німецької границі.

ГРАБУНКИ ПІД РІЗДВО.

В Берліні вечором перед латинським Різдвом в ріжних дільницях повторилися напади на харчеві склепи. Гурми молодих грабіжників добувалися до склепів і пліндрували їх. Між грабіжниками і поліцією приходило до боїв, в часі яких падали стріли.

ПЕРЕДРІЗДВЯНА ОБЛАВА „МОКРИХ" У НЮ ЙОРКУ.

Нюйорські прогібіційні агенти перевели в день перед Святим Вечором облаву на тайні бари та нічні клюби в театральних дільницях. У їх руки попалося алькогольних напитків на 50.000 долярів і на міліон долярів ріжного барового уладження. Власників тих барів випустили за порукою 2.000 дол. від особи. В облаві брало участь 65 агентів, які кількома гуртками виконали наступи на ті „спік ізі" бари.

ОСТАННІ ВІСТИ

ЯКИЙ БУДЕ 1932 РІК?

Нова заява сен. Борага.

Щоденник „Стокгольм Тіднінґен" завдав питання визначним мужам, м. ін. американському сенаторові Борагові: „Який буде 1932 рік?" Сен. Бораг відповів: „Не думаю, що европейські справи можна буде порішити, поки не зревідують мирових трактатів і репараційного питання. Теперішній мир оснований на зброєнні. **Роззброєння Европи буде неможливе, доки істнуватиме польський коридор, ампутована Мадярщина та більшовицька загроза.** Нинішню господарську кризу можна буде побороти лише співпрацею Европи з Америкою".

НОВА ПАПСЬКА ЕНЦИКЛІКА.

РИМ, 26. XII. ПАТ. З нагоди 1500-літніх роковин Ефеського Собору папа видав енцикліку „Люкс верітатіс", датовану 25. грудня, яку оголосили сьогодні вечором. Папа взиває вірних, які відлучилися від католицької церкви, а саме дисидентів сх. церкви, щоби привернули єдність із католицькою церквою.

ГУВЕР ПІДПИСАВ МОРАТОРІЮ.

ВАШИНГТОН, 26. XII. ПАТ. През. Гувер підписав закон, що ратифікує мораторію в справі воєнних довгів і відшкодувань.

БУРЕВІЙ НА БАЛТИКУ.

На Балтику лютує сильна хуртовина. Вихор на побережі, в Ґдині та Данціґу доходить до 11, в Порнвах 12 степенів скалі Бофора. Кораблі з моря просять помочі. В Ґдині вихор позривав дахи. В лісах біля Ґдині вихор повиривав дерева з корінням.

АМ. ДЕЛЕҐАТ НА РОЗЗБРОЙНУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ВАШИНГТОН, 27. XII. ПАТ. Амбасадор Зл. Держав у Бельгії Ґібсон буде іменований одним із ам. делеґатів на роззбройну конференцію.

ПЛЯНОВАНИЙ ЗАМАХ НА ЯПОНСЬКОГО АМБАСАДОРА.

З ост. звісток виходить, будьто би секретар чсл. місії Ванек намовляв більшовицького службовця Ґоріна виконати замах на японського амбасадора в Москві, Гіроту. Ґорін згодився виконати замах, а потім усе виявив ДПУ. Ванека виселили з Москви.

Міністер закордонних справ ЧСР Бенеш зажадав, щоб перевели слідство в тій справі. У чеських політ. колах кажуть, що д-р Ванек упав жертвою провокації.

КОМ. ЕКСЦЕСИ У ЛЬВОВІ.

При пл. Стрілецькій ч. 3., де відбувалося засідання жид. скавтів, комуністи вибили 27 шиб. Поліція розвязала збори.

——o——

Спортові висліди.

ГОКЕЙОВІ ЗМАГАННЯ.

Катовиці. Отава (Канада) — Польща 3:0 (2:0, 1:0, 0:0).

Криниця. Кр. Гок. Т-во—Краковія 4:0.

Криниця. Краковія—КҐТ 1:0.

Берлін. Оттава (Канада)—Репр. Берліна „БСЦ" 6:1 (2:0, 1:1, 3:0).

Берлін. Оттава (Канада)—Репр. Берліна „БСЦ" 6:1 (4:0, 1:0, 1:1).

У Львові з причини відлиги не відбулися заповіджені змагання. Так само у Варшаві теж та Познані.

Частинна мобілізація японської фльоти.

Останні вісти з Токіо вказують на ґрізне загострення манджурського конфлікту. У трьох морських базах японська адміралія видала надзвичайні мобілізаційні розпорядки. Корабель „Каґа", приділений до військової авіяції, та 22. дивізія торпедовців у базі Сасеґо дістали приказ готовитись до негайної акції. Мобілізаційний приказ дістали теж 15. дивізія торпедовців і спеціяльний корабель „Мамґа" в базі Куре. Куріневі морської піхоти в Йокозука наказано бути готовим відплисти. Одночасно японський панцирник „Ізуно" та авіяційний корабель „Нотуро" відплили до порту Артура. Всі ті фльотові прикази стоять у звязку з критичною ситуацією біля Чін-чов, де кожної хвилі надіються нових боїв між китайцями і японцями.

Чорні дні югославянського студентства.

Пригадуємо ще сьогодні, як на весну ц. р. пролетіла світовою пресою зворушлива згадка про замордування (18. лютого ц. р.) професора загребського університету, великого хорватського патріота та знаного вченого — д-ра Міляна Суфлая. Численні хорватські студенти-еміґранти, що перебувають головно у Відні, Берліні і т. д. видали тоді з цього приводу навіть спеціяльний „заклик до цивілізованого світу" у ріжних мовах.

Згадувалося вже також досить часто в европейській пресі про те, як гірко мусить несербське (особливо хорватське) студентство проходити тяжку „школу" національного й політичного гніту з боку сучасного режіму в югославянській державі.

Деякі празькі ґазети цими днями широко писали про чорні дні тамошніх студентів з Югославії. Сталося це так. У ночі на 1 грудня (державне свято Югославії) хтось невідомий здер у югославянській студентській кольонії („на Летній") югославянський прапор. Тоді згідно з вказівками управителя студ. югослав. кольонії були заарештовані два югославянські студенти. Одного з них навіть звязали паском, коли вели на переслухання. Пізніше обох випустили.

Але на заг. зборах студентського т-ва „Югославія" в Празі (9. грудня) численна опозиція виступила з гострою критикою сучасних відносин у Югославії. Скінчилося це тим, що кілька студентів і одна студентка (всі з Югославії) опинилися у празькій поліційній вязниці. Студенти на 10 днів, студентка на 24. Як інформує „Право Ліду", відограв при цьому певну ролю шкільний інспектор при югосл. посольстві — д-р Драгутин Прохаска, що означив цих своїх „питомців", як комуністів. Один із вязнів (Демич) відповів на це голодівкою.

У самій Югославії орґанізаційне студентське життя та т. зв. „академічна свобода" загнані нарешті до глухого кута. Згідно з новим розпорядком міністра освіти академічні сенати були наділені великими дисциплінарними повновластями. Рівночасно були заборонені всі студентські спілки, що побудовані на засадах: національній (племінній), територіяльній та релігійній. Легко додуматися, кого цей розпорядок найбільше всього діткне. Комуністів напевно найменше, хоч звичайно, не тільки в Югославії часто також провадиться натінка на „інородцеф" під фірмою боротьби з „комунізмом". А комуністи безперечно всміхаються: цеж вода на їхній млин...

—o—

Японія домагається добровільного уступлення китайців.

Бюро Райтера повідомляє з Токіо: Амбасадори британський, французький та американський висловили японському премієрові міністрів своє побоювання, що між японськими і китайськими військами може прийти до боїв біля Чін-чов. Японський премієр, як зачувати, відповів американському амбасадорові, що боєві операції спрямовані тільки проти бандитів. Однак між китайськими правильними військами і бандитами така мала ріжниця, що, на його думку, китайські війська зробили би краще, якби добровільно відступили, уникаючи евентуальної сутички з японцями.

Серед нових книжок.

Віталій Юрченко: ЗІ СОЛОВЕЦЬКОГО ПЕКЛА НА ВОЛЮ. (Записки втікача). Львів. 1931. Накл. Видавн. Кооперативи „Червона Калина". Стор 288. Форм. 8°.

Це третя книжка споминів В. Юрченка з його побуту на примусових роботах у північних пралісах СРСР. У книжці змальована талановито, яскравими фарбами сама втеча автора і його товариша зі Соловок на Україну. Товаришові Юрченка не довелось побачити рідного краю. Він не витримав нечуваних труднощів і напруження духових та фізичних сил, що їх вимагала втеча. Юрченкові доля сприяла. При описах усіх переживань підчас утечі та коротенького побуту на Україні в автора переважає белетристична жилка. Він не описує, а заступає описи живими, влучно збудованими діяльоґами. Всі ці діяльоґи уложені так, що ілюструють наглядно передовсім побут теперішнього села на Україні. Крім того дають нам уривкові образці теперішніх відносин серед радянського студентства, урядництва, армії та накінець кидають немало світла на всі більшовицькі експеременти, звязані з наміченою комуністами соціяльною, політичною й економічною перебудовою величанської країни. Книжка незвичайно цікава та цінна, особливо для тих, що цікавляться теперішніми життєвими й політичними відносинами в УСРР. Поприте вона є доповненням до двох попередніх незвичайно цінних книжок Юрченка про його переживання в більшовицьких тюрмах і на Соловках („Шляхами на Соловки" і „Пекло на землі"). Тому поручаємо її щиро всім нашим громадянам.

В. М.

Вовки в Карпатах.

Як повідомляють з Мармарош-Сиготу, в останніх днях показалися на Закарпатській Україні вовки, що цілими тічнями сходять із гір у долини. Голодні хижаки підходять до людських загород і пожирають худобу. Колись тут напали два вовки біля Візи на пастуха Стараху, що вертав з 4-літньою донечкою додому. Пастух почав боронитися костуром. Та коли він боровся з одним вовком, другий хижак роздер дівчинку на кусники. На крик пастуха позбігалися люди і прогнали вовків розпаленими смолоскипами. Тяжко покаліченого пастуха відставили до шпиталю, а з дитини залишилися тільки кости.

—o—

НОВИНКИ

— **Справлення похибки у 289 числі „Діла" з 26. XII. 1931.** На сторінці 4-ій, колюмна 3-та під написом: „Зменшення торгів Нар. Торговлі" кінцеве речення 1-го уступу має звучати: „Всеж таки аналіза цифр упадку торгів вказує, що головним джерелом цього упадку є зубожіння українського села, на яке — поза упадком цін збіжа — всім тягарем ляг упадок цін звіринних плодів, цього головного джерела допливу готівки до селянських господарств". Таким чином справляємо друкарські похибки, які не тільки що розірвали правильно збудоване речення, але в додатку і викривили основний його зміст, бо не збіжа, а звіринні плоди становлять джерело головного доходу селянських господарств, — як це загально відомо. В останньому реченні статті на стор. 5-тій, кол. 1-ша має бути: „Н. Т. не використавши досі всіх засобів боротьби з крізою", а не, як подано „своїх засобів", що також зміняє основну гадку автора.

— **Література про Радянщину.** Вийшла книжка Ем. Шрейбера: „Як живуть у СРСР". Автор дає цікаве порівнання життя радянського з життям — французького, бельгійського та німецького робітника. — Ф. Лефевр, автор роману „Самсон — син Самсона", пише роман з життя Радянщини. — У Ню Йорку вийшла книга: „Максим Горкий та його Росія".

— **Світло Ню Йорку.** Ще за тих часів, коли Ню Йорк називався Новий Амстердам, кожний семий дім мусів мати прилюдну ліхтарню із свічками для освітлення міста. 1762 р. завели нафтове освітлення; довкруги ратуша уставили три ліхтарні. 1774 р. вже треба було оплачувати 16 людей, які вечором світили лямпи: так тревало до 1823 р., коли влаштували ґазове освітлення. Перші електричні лямпи появилися на місті 1881 р. Сьогодні Ню Йорк має 117.000 вуличних лямп, котрі силою 25,000.000 свічок освітлюють вулиці 4.058 миль довгі. Колиб ті вулиці випростувати, то повстала би дорога з Ню Йорку до Сан Франціско та назад до половини.

— **Песик причиною розводу.** „Заборонений овоч найсолодший" — підспівував один мешканець Клівленду й пив... заборонену горілку, хоч висіла над ним загроза державної кари та бурі від власної жінки. Кожного разу, коли він приходив до дому пяний, жінка влаштовувала йому пекольну авантюру. Одного разу він „жартом" викрав песика, улюбленого товариша жінки, та виміняв його за три пляшки горілки. Жінка поставила домагання розводу. Суд признав їй розвід з чоловіком-пяницею „з причини духового насилля..." Жінка плаче за песиком, а чоловік щойно тепер користується всіми благами пянства.

— **Статистична фільма.** Нюйорські часописи повідомляють, що операторові Давсонові вдалося накрутити спіритистичну фільму на зборах парапсихольоґічного т-ва — з участю медіюма. Фільма будьто би вловила всі світляні ефекти та гамір матеріялізованих духів. Фільму перевірюють у нюйорському спіритистичному музеї.

— **Колотнеча за Адама та Еву.** З університету в Капштадті (Африка) звільнили проф. Дуплесі під замітом, що він... еретик. Недавно на домагання професора відбулася в найвищому трибуналі гутірка над питанням, чи собор голяндської церкви мав право усунути його з посади за його погляди, друковані в журналах, про Адама та Еву. Проф. Дуплесі обстоює дальше свій погляд, що Адама й Еву треба розглядати, як алеґоричні постаті. Самі їхні імена (на думку професора) алеґоричні й означають: Адам — віддих, Ева — життя. — На судовій салі переповнення. Частина слухачів піддержує оплесками професора, друга — його противників. Щасливе місто Стеленбош!.. Його мешканці не мають іншого клопоту, лише колотнечу за Адама, Еву та її вужа з яблуком...

— **Безтурботна фільма.** Деякі голівудські виробництва проголосили конкурс на сценарій безтурботньої фільми. Кожний глядач повинен у час висвітлювання призабути свої злидні та клопоти та всміхатися щиро, безтурботно. Не лише сама фільма, але навіть й назва повинна бути крайно оптимістична: обличча людини, що спиниться перед афішею повинно виявляти безтурботність. З досі надісланих на конкурс сценаріїв найбільшим успіхом серед жюрі користується сценарій: „Пісонька-поцілунок-бочка".

З театру.

ЛЬВІВСЬКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР „ДВІР-КУН". *„Сараєво"* — драма на 5 дій *Брандонського.*

Драма без ніякої літературної вартости сфабрикована на чисто кіновий лад, в якій головну ролю грає ґеніяльна шпигунка Христя Брави, що її звізда заблестіла напередодні світової війни в Сараєві і згасла з ментом убивства архикнязя Фердинанда. Є в цій драмі кілька сенсаційних сцен обчислених на ефект, є тип старого австрійського ґенерала і молодого залюбленого поручника, є мало дотепний директор поліції, є цілий гурток фанатичних сербських заговірників, — але остаточно вся акція обертається довкола особи дивно таємничої і демонічної Христі Брави, яка відкриває одним махом найбільш заплутану шпигунську аферу і вміє вилабуджатися з найнебезпечнішої опресії, щоби вкінці після всіх неймовірних переходів і переживань злучитися зі своїм любчиком.

Ясно, що від відповідної обсади ролі Христі Брави залежить половина успіху вистави. На жаль п-і *Орлян* не дала в цій ролі й половини того, чого ми від неї ожидали. Крім кількох сильніших місць, креація її вийшла блідо, подекуди чисто по-аматорськи, через що багато драматичних, нервуючих місць пройшло без враження. Коли спочатку гамувала п-ю Орлян тремя, то пізніше мабуть уже неопанування ролі, бо інакше годі хіба пояснити собі у неї так [illegible] вування, повторювання слів і т. п.

Ще найкраще вийшов п. *Остап-Залуцький*, який створив аж дві влатні креації: старого генерала і молодого, до безтями залюбленого поручника, що готовий на все, аби тільки здобути для себе серце Христі Брави. Гра його була зрівноважена і наскрізь переконуюча, без зайвих мельодеклямацій і інших ефектів. Добрий був теж п. *Сорока* в ролі все спокійного і холодного комісаря поліції.

Виконавці менших партій: пп. Гевко, Сливка, Мельник і ін. вивязалися зі свого завдання в загальному цілком поправно. Незле випала теж сцена в кімнаті заговірників (III. акт), що мала безперечно моменти найбільшого напруження.

Переклад драми зроблений недбайливо і прогріхів проти духа української мови в ньому безліч. Публика, що приняла драму ріжно, виповнила ледви в половині і так невелику салю.

І. Н.

ТЕАТР РІЖНОРОДНОСТЕЙ: *„ГРАЄМО ОПЕРЕТКУ“*, музична комедія *Н. Васарі;* музика *Л. Кондора.*

Песа в песі; одна із форм дуже нині модних у театрі, що шукає всяких способів, щоби розворушити публику. Одна із форм давньої, призабутої „комедії дель арте“, що дає волю акторам імпровізувати, сходити із сцени між авдиторію і переплутувати дві ріжні ролі — актора і постороннього глядача. Одночасно сатира на опереткову „шміру“. Така комедія має ту прикмету, що актори можуть її грати, як хотять, хочаб найгірше, і така латанина може йти на рахунок свідомого наслідування „шміри“. Та саме в цього роду творах акторське мистецтво бере верх над композицією автора і від акторів залежить успіх такої песи. Публика любить водевілі, грубі жарти та сорокату низку сцен і імовірно дасть акторам змогу вправитися в песі за кільканацять вистав. Пп. Невярович, Лозінська і Берський були дуже добрі.

м. р.

З судової салі.

ДОЛЯ-НЕДОЛЯ НАШОГО СВЯЩЕНИКА.

Діяльний і заслужений парох Гаїв к/Львова о. Ізидор Сохацький дуже не сподобався місцевій поліції. Ось і вплинуло проти нього до прокуратури поліційне донесення. Кажеться в ньому, що о. Сохацький є членом УВО, що кермує саботажевою акцією, що до нього приїзджають ріжні підозрілі індивідуа, яких він називає своїми свояками, ба, що більше, що село, досі комунізуюче, стало приклонником Українського Нац.-Деократичного Обєднання (це теж злочин!), що о. Сохацький виступає проти польської держави та всього, що польське, що сварив на одну свою парохіянку, яка змінила обряд і т. д. Всі ті гріхи дали притоку до ревізії. Шукали всюди, але безуспішно. Аж десь на стриху найшли високо за балькою стару заржавілу австрійську гранату. Була вона так високо за балькою встромлена, що функціонар поліції побачив її щойно тоді, коли приставив під бальку крісло і, ставувши на кріслі, доконав того відкиття. Священика арештували і відставили до суду разом з вищезгаданим карним донесенням, де просидів три дні. Всі доноси показалися у слідстві і суді фальшивими. Зате засудили о. Ізидора Сохацького в гор. суді у Винниках за нарушення закону з 27. V. 1885. ч. 134 В. Д. З. (посідання гранати) на кару 100 зол. Суд приняв тезу, що о. Сохацький знав про сховище цієї гранати, а навіть сам її на стриху укрив. Проти цього присуду зголосив обвинувачений через адв. д-ра Ст. Шухевича у Львові касацію до Найв. Суду. Дня 21. XII. відбулась перед Найв. Судом у Варшаві касаційна розправа, на якій обвинуваченого о. Сохацького заступав посол адв. д-р В. Загайкевич з Перемишля. Найв. Суд присуд гор. суду в Винниках **ухилив**, як необоснований, і повернув справу до І. інстанції.

Оголошення до святочного числа „ДІЛА“, яке вийде в значно збільшенім обемі і накладі в середу 6. січня 1932 р. приймає Адміністрація „Діла“ найпізніше до вівтірка 5. січня до години 13.

ЧИ ПОЛІЦІЯ БЄ?

В Наконечнім біля Яворова, постерунковий державної поліції Карло Стахак побив недавно 14-літн. сел. хлопця з Наконечного Дмитра Линду. Переведена в гор. суді в Яворові розправа виявила зізнаннями заприсяжених свідків, що пан постерунковий вдарив малого Дмитра кілька разів по голові і по карку та копнув його ногою в плечі, зневажаючи при тім його словами: „ти паршивий гайдамако“. Присудом гор. суду в Яворові з 13. II. 1931. признано постерункового Карла Стахака винуватим з § 496. к. з. і засуджено його на 5 днів арешту, заміненого на гривну в сумі 21 зол. Та Стахак відкликався від цього присуду і дня 23. XII. ц. р. відбулася перед окр. апеляційним судом в Перемишлі розправа. Пост. Стахак викручувався всілякими способами, твердив, що обвинувачений намовляв свідків проти Стахака, закидав, що ті свідки, які його обтяжують, почувають до нього ненависть і старався всяким іншим крутійством вибілити себе. Та крутійство не повелось. Апеляційний суд приняв таки, що Стахак Дмитра Линду чинно і словно зневажив і затвердив І. присуд, яким пост. поліції в Наконечнім Карло Стахак засуджений з § 496. к. з., знизив йому лише кару арешту на два дні, заміненого на гривну 6 зол. Покривдженого Линду заступав на ап. розправі адв. д-р В. Загайкевич з Перемишля.

—o—

СПОРТ.

Сензаційна перемога України над Погонею в гаківці.

Вже в попередньому числі помістили ми коротку вістку про те, що перші свої змагання за мистецтво А-кляси Україна несподівано вирішила на свою користь, перемігши найповажнішого суперника, яким є безперечно львівська Погонь. Розігравши попередньо три поважні товар. змагання з А-кл. клюбами, Україна вже набрала дещо рутини і тому була противником цілком рівнорядним, а вислід 2 : 1 не був ділом припадку, але відповідав уповні ходові гри. До цих змагань виступила Україна в складі: Скрипій, Ґофрик, Юра, Дмитерко, Труш, Дицьо, а Погонь з резервовим на місце Сабінського, якому не вільно було грати, бо він призначений до змагань з канадійцями в Катовицях.

У першій терції гра рівнорядна, обі дружини атакують; всі стріли Погоні певно ліквідує воротар Скрипій. Здавалося, що ця терція так й скінчиться без результату, одначе Труш несподівано дістає кружок і під крики публики „гоя, гоя“, переїзджає через ціле майже грище, минає всіх грачів Погоні і стріляє першого голя для України. Ще не успокоїлася публика від першого враження, як Юра, виробивши собі догідну позицію, стріляє з половини грища правдиву „бомбу“, яка підносить вислід до 2 : 0 на користь України.

У другій терції гра дальше рівнорядна, хоч Погонь за всяку ціну старається поправити вислід. В одній менті Циммер використовує блуд оборони і впихає з найближчої віддалі кружок до воріт України.

У третій терції Труш ще раз попробував перебитися через мур противника, переїхав ціле грище, одначе сильний його стріл відбився від воротаря Погоні, який не старався навіть боронити. Погонь завзято атакує, а що не може собі дати ради, то немилосерно „фавлює“. Перед у цьому веде грач Вайсберґ, якого суддя виключає на кілька мінут. Стараючись удержати вислід, Україна до кінця змагань грає вже більш дефензивно, хоч у тому часі Труш мав нагоду переїхатися через ціле грище, бо оборона Погоні перейшла до нападу, відслонюючи свої ворота. Свист судді перервав нарешті ті дуже цікаві змагання, в яких Україна здобула два перші цінні пункти за мистецтво.

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Театр Ріжнородностей:

Понеділок 28. грудня в годині 8 веч. „Граємо оперетку“.

Вівторок 29. грудня в годині 8 веч. „Граємо оперетку“.

Середа 30. грудня в годині 8 вечором „Граємо оперетку“.

Четвер 31. грудня в годині 8 вечором „Граємо оперетку“.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Облава в Парижі“ (Альб. Прежан).

КАСІНО: „За кратками“ (Льорель і Гарді), комедія в 10 діях.

КОПЕРНИК: „Пат і Патахон на зальотах“ і Гарольд Льойд.

ЛЕВ: „Мараду“ (екзотична фільма).

МАРУСЕНЬКА: „Пат і Патахон на зальотах“ і Гарольд Льойд.

МІРАЖ: „Він або я“ з Гарі Пілем“.

ОАЗА: „Співак гір“.

ПАН: „Король прошаків“.

ПАЛЯС: „Під кураторією“ (Власта Буріян).

ПАСАЖ: Звукова фільма „Сеньор Американо“ (Кен Мейнард) і додатки.

ПРОМІНЬ: „Бруковий метелик“.

СОНЦЕ: „Пат і Патахон — подорожні зайцем“.

СТИЛЕВЕ: „Король Парижа“ (Ів. Петрович).

УПХА: „Пат і Патахон у Люна-Парку“.

ХИМЕРА: „Особиста секретарка“ та звуковий додаток „Мікі“.

Програма радіо.

Середа, 30. грудня 1931.

Ляйпціг (259,3) 21·15 Новорічна пісня. **Льондон** (356,3) 19·30 Концерт. **Гельсінгфорс** (368,1) 18·40 Хор. **Гамбург** (372,2) 16·30 Концерт. **Букарешт** (39?,2) 20·45 Концерт. **Берлін** (419) 16·30 Концерт. **Рим** (441,2) 17·?0 Концерт. **Лянґенберг** (472,4) 19·30 „Гроші — основою господарства“. **Міляно** (500,8) 12·00 Музична всячина. **Брюселя** (508,5) 22·00 Пісоньки. **Відень** (516,4) 9·45 Концерт 20-и циганок. **Мінхен** (532,9) 18·50 „Господарська криза та господарський лад“. **Будапешт** (550,5) 17·00 Циганська музика. **Любляна** (575·8) 20·00 Хор. **Ослью** (1083) 18·30 Концерт. **Калюндборг** (1153,8) 22·05 Данська музика. **Кенігсвустергавзен** (1634,9) 18·30 „Державна думка в історії Німеччини“. **Харків** (937,5) Невідома програма.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Вівторок, 29. грудня 1931.

Львів. (380,7) 11·45 Перегляд краєвої преси ПАТ. 11·58 Час із Варшави 13·10 Про погоду дня. 15·15 Летунська хвилина. 15·25 Виклад. 16·05 Грошева біржа. 16·10 Для дітвори. 17·10 „Про збірки“. 17·35 Концерт. 19·15 Літературна гутірка. 19·45 Радієвий щоденник. 20·00 Фейлетон. 20·15 Концерт. 21·55 Листування. 22·10 Концерт. 22·40 Оповістка поліції 23·00 Танкова музика 12·10, 15·00, 16·55, 19·30 Грамофонові кружки.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“ З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.